

بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه یزد از روش‌های مطالعه

فاطمه مکی زاده

عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

چکیده

(تاریخ دریافت: ۱۳۸۳/۷/۱۵)

مطالعه از عوامل عمده در پیشرفت پژوهش و نظام‌های آموزشی است، به همین جهت تلاش در جهت بهبود وضع مطالعه و افزایش مهارت‌های خواندن و درک مطلب یکی از اقدامات مهم آموزشی به حساب می‌آید. در این تحقیق میزان آگاهی دانشجویان از شیوه‌های خواندن اجمالی، تندخوانی، عبارت‌خوانی، دقیق‌خواندن، تجسسی و انتقادی بررسی شده است و این میزان آگاهی بر حسب جنسیت، معدل و رشته تحصیلی دانشجویان ارزیابی شده است. جامعه آماری این تحقیق دانشجویان مجتمع علوم انسانی دانشگاه یزد است. نتایج کلی تحقیق حاضر نشان می‌دهد که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به روش‌های مطالعه اندک است.

کلید واژه‌ها: روش‌های مطالعه. دانشجویان. دانشگاه یزد. علوم انسانی

مقدمه

در جوامع پیهرفته روش‌های صحیح مطالعه‌مانه تنها در ضمن دروس مختلف آموزشگاه‌ها، به ادگیرندگان آموخته مگیشود، بلکه دوره‌های کوتاه و بلند مدت آموزش روش‌های درست مطالعه و روش‌های سریع خواندن برای تمامی فراد علاقه‌مند دایر شده است و جهت شرکت مردم در این دوره‌ها آنان را با عوامل مختلف مورد تشویق و ترغیب قرار می‌دهند. متأسفانه در کشور ما هنوز اقدام جدی در این زمینه صورت نگرفته است. احتمالاً یکی از این دلایل بی‌توجهی‌ها می‌تواند در این دید که مطالعه هنوز در ایران موضوعی جدی تلقی نشده است و نیاز به مطالعه هنوز برای مردم، نیازی واقعی به حساب نمی‌آید. حتی دانشجویان و تحصیلکردگان ما که مطالعه جزء اصلی زندگی آنهاست، غالباً تنها وقتی به سراغ کتاب و مطالعه می‌روند که مجبور باشند و تنها آن مقدار مطالعه می‌کنند که نیازهای آتی آنان را برطرف کند.

گذشته از علت‌های دیگری که مطالعه را در کشور ما با رکورد مواجه ساخته، آگاهی نداشتن از روش‌های درست مطالعه، یک علت نهم به حساب می‌آید.

اغلب کسانی که مطالعه وظیفه اصلی آنها به شمار می‌آید خوانندگان ضعیفی هستند، خیلی کند می‌خوانند، روش مطالعه فعالانه‌ای ندارند، به اندازه کافی درک مطلب ندارند، نمی‌دانند بران مطالب مختلف چه نوع روش‌هایی را باید به‌کار ببرند، آنچه را که می‌خوانند نمی‌توانند به خوبی به یاد بیاورند و مورد استفاده قرار دهند و مهم‌تر آنکه نمی‌دانند که بد می‌خوانند و این مشکلات موجب می‌شود تا از مطالعه گریزان گردند.

به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران، هرگاه این فرایند ادامه یابد نه تنها موجب ایستایی فکری و فراموشی در جامعه می‌گردد بلکه معضلات اجتماعی نیز به دنبال خواهد داشت. به همین دلیل، لازم است که با تحقیقات گسترده در سراسر کشور به این مهم پرداخته شود، تا ضمن بررسی کم و کیف میزان مطالعه و همچنین میزان آشنایی دانشجویان و آگاهی یافتن از وضعیت موجود، راهکارهای مناسب ارائه گردد تا دانشجویان بتوانند جایگاه علمی و فرهنگی کشور خود را بیابند و با مطالعه صحیح علاوه بر ارتقاء سطح آگاهی و معلومات خود موجب کاهش مشکلات جامعه و اصلاح

پیشرفت آن را فراهم آورند.

مسئله پژوهش

یکی از مشکلات نظام آموزشی، عدم آشنایی با شیوه‌های مطالعه در میان دانشجویان است. دلیلی که می‌توان بر آن تکیه کرد، نداشتن علاقه و انگیزه کافی برای مطالعه از سوی دانشجویان است.

عموماً دانشجویان از استادان خود طلب جزوه یا کتاب کم حجم می‌کنند و ضرورت مطالعه هم فقط بر آن مقدار جزوه یا کتاب مشخص درسی برای امتحان تکیه دارد و از مطالعه کتاب‌های جنبی و تکمیلی درباره موضوع درس خودداری می‌شود.

به نظر می‌رسد عدم علاقه نسبت به مطالعه و احساس خستگی در هنگام مطالعه از یک سو و احساس ناتوانی در به یادآوری آنچه مطالعه شده از سوی دیگر، از آن‌جا ناشی می‌شود که میزان آگاهی نسبت به شیوه‌های مطالعه و کتابخوانی در میان دانشجویان ناکافی است. هنگامی مطالعه برای انسان لذت بخش است و مطالعه اثربخش صورت می‌گیرد که نسبت به شیوه‌های مطالعه کتاب مورد نظر آگاهی وجود داشته باشد. طبق آمار و تجربه‌های به دست آمده درصد زیادی از دانش‌آموزان و دانشجویان سال‌های اول دانشگاه مطالعه را به روش علمی نیاموخته، بلندخوانی می‌کنند، مطالب را فقط ضبط و ذخیره و حفظ می‌کنند، و در فکر یادآوری و مرور سپرده‌های حافظه نیستند.

هدف

بنابراین هدف اصلی تحقیق حاضر مبتنی بر این است که میزان آگاهی دانشجویان درباره شیوه‌های مطالعه مورد بررسی قرار گیرد و همچنین میزان آگاهی دانشجویان در این رابطه براساس متغیرهایی چون رشته تحصیلی، جنسیت، و میانگین نمرات مطالعه شود و در پایان راهکارهایی نیز ارائه گردد.

اهداف فرعی

تحقیق حاضر آن است که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به هریک از شیوه‌های مطالعه (دقیق خواندن، خواندن تجسسی، خواندن انتقادی، خواندن اجمالی، عبارت خوانی و تندخوانی) به طور جداگانه و مستقل بررسی می‌گردد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی - توصیفی است که میزان آگاهی دانشجویان علوم انسانی دانشگاه یزد بر حسب جنسیت، رشته‌های تحصیلی و معادل مورد سنجش قرار می‌گیرد. ابزار تحقیق در این پژوهش پرسشنامه است. این پرسشنامه حاوی ۳۶ سؤال است که درباره شیوه‌های مطالعه، یعنی روش‌های خواندن اجمالی، سریع خواندن، عبارت خواندن، دقیق خواندن، خواندن تجسسی و خواندن انتقادی تهیه و تنظیم شده است. این شیوه‌ها در مقابل هریک از پرسش‌های پرسشنامه قرار گرفته است. به هریک از سؤالات یک نمره اختصاص یافته است که با توجه به اینکه پرسشنامه دارای ۳۶ پرسش است. نمرات از صفر تا ۳۶ بوده که به مقیاس صفر تا ۷ تبدیل شده است. به بیان دیگر، کسانی که به همه سؤالات پاسخ درست داده باشند نمره ۷ دریافت می‌کنند.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش دانشجویان علوم انسانی دانشگاه یزد در رشته‌های مختلف تحصیلی در سال ۸۳-۸۲ است و از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای مناسب با حجم جامعه استفاده شده است. نمونه‌گیری بر اساس جدول مورگان کریمما که مجموعه برابر با ۲۵۳۹، ۳۴۱ نفر است که با توجه به رشته‌های مختلف رعایت سهم هر رشته به روش تصادفی طبقه‌ای از آن‌ها انتخاب شده‌اند.

$$۳۴۱ \times \frac{\text{رشته}}{\text{کل دانشجویان}} = \text{سهم هر رشته}$$

مروری بر مطالعات پیشین

الف. در ایران

نصرت (۱۳۷۱) به تحقیقاتی در مورد عدم کارایی روش سنتی مطالعه اشاره می‌کند و اظهار می‌دارد که نتایج حاکی از آن است که افرادی که با روش نادرست مطالعه می‌کنند پس از گذشت فقط یک روز بیش از ۸۰ درصد آنچه را که خوانده‌اند فراموش می‌کنند و پس از گذشت حدود ۲ تا ۳ روز ۵۰ درصد بقیه را نیز از خاطر می‌برند. به عبارت ساده‌تر ۹۰ درصد اطلاعات در مورد بسیار کوتاهی از بین می‌رود. این در حالی است که یادداشت‌برداری، مرور و تعریف در درس خواندن اعمال شود. چون با انجام این کارها، میزان یادگیری چندین برابر خواهد شد.

امیرحسین امینیان (۱۳۷۳) تحقیقی تحت عنوان بررسی شیوه‌های مطالعه و یادگیری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد انجام داده است. این پژوهش به صورت گروهی اجرا و اطلاعات حاصله به منظور آزمون ۵ فرضیه پژوهش به کار رفته است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که بین معدل دیپلم و معدل دانشگاه $r = 0/539$ و بین شیوه مطالعه با معدل دیپلم $r = 0/1996$ و معدل دانشگاه همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که دانشجویان موفق در دانشگاه در مقایسه با دانشجویان ناموفق از شیوه‌های مطالعه بهتری برخوردارند. یکی از یافته‌های پژوهش این است که غالب دانشجویان، هنگام مطالعه با مشکلاتی مواجه هستند، مشکلاتی مانند عدم تمرکز حواس به هنگام مطالعه (۲۵/۴۲ درصد)، نداشتن حوصله درس خواندن (۳/۱۷ درصد)، کندخوانی و خوب یاد نگرفتن مطالب (۱۴/۸ درصد) و اکثراً (۸/۹۳ درصد) در زمینه روش‌های صحیح مطالعه آموزشی‌های لازم را ندیده بودند.

ریحانی (۱۳۷۴) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی نقش روش صحیح مطالعه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» با نظرسنجی از دانش‌آموزان ۱۵ مدرسه از ناحیه یزد به این نتیجه رسیده که آگاهی نداشتن از روش‌های درست مطالعه عامل اساسی در عدم پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان مستعد است. چون مطالعه صحیح عبارت است از

زیر و رو کردن درست مطالب و پی بردن به اصل بر معنی و مقصود، موضوع مورد مطالعه و هدف واقعی از مطالعه رسیدن به یک نتیجه، تسبب یک مهارت، یک تخصص تازه و گسترش دایره فکری است.

باصری (۱۳۷۶) به بررسی کتابخانه‌ای پیرامون اثربخشی دوره‌های آموزش مهارت‌های صحیح مطالعه و یادگیری پرداخته است و در خلاصه چنین آمده است که دو عنصر اساسی معلم و دانش آموز در امر آموزش و یادگیری وجود دارد و یادگیری مستلزم تعامل فعال و مؤثر میان این دو عنصر است. معلمان باید روش‌های مختلف تدریس را در موضوع مورد آموزش بدانند، از نسبی دیگر دانش آموزان نیز باید نسبت به مؤثرترین راهبردهای یادگیری آگاه باشند و هر هنگام مطالعه و آموختن از آنها استفاده کنند. در این طرح راهبردهای یادگیری با توجه به تقسیم‌بندی‌های مخدیفی که براساس دیدگاه‌های دین اشتاین و سایر انواع راهبردهای شناختی، خدشناسی و عاطفی یادگیری همراه با مطالعات پژوهش در هر راهبرد انجام گرفته، ارائه و در پایان زمینه‌های لازم جهت یک دوره آموزش مناسب برای تقویت راهبردها و روش‌های صحیح خواندن و درک مطالب دانش آموزان ارائه شده است.

سید محمد متولی (۱۳۷۶) در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر خواندن، درک مطلب، و سرعت یادگیری دانش آموزان کلاس‌های اول دبیرستان دخترانه شهرستان فردوس را مورد بررسی قرار داد. مهم‌ترین روش‌هایی که در این پژوهش برای آموزش راهبردهای فراشناختی به کار رفته و بیشترین تأثیرها را بر بهبود خواندن و درک مطلب دانش آموزان به بار آورده روش آموزش دو جانبه بوده است.

عبدالله زاده (۱۳۷۸) شیوه‌های مختلف مطالعه و میزان اثرگذاری آن بر دانش آموزان دوره‌های راهنمایی و متوسط استان سمنان را مورد بررسی قرار داده است. روش تحقیق شبه آزمایشی بوده که براساس آن شانزده گروه ۲۰ نفری برای پی بردن به میزان تأثیر روش‌های مطالعه به صورت تصادفی پیاپی انتخاب شده است. سپس ۴ درس را در دوره‌ای تصادفی انتخاب و بعد از آموزش روش‌های مطالعه از آنها امتحان به عمل آمد.

نتایج به دست آمده حاکی از آن بود که روش‌های مطالعه Pqrst-c در یادگیری دانش‌آموزان نسبت به روش‌های دیگر مطالعه برتر است و باید از دوره‌های ابتدایی نسبت به آشنا کردن دانش‌آموزان با روش‌های اصولی و صحیح مطالعه همت‌گمارد. بررسی و مقایسه میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات نسبت به شیوه‌های مطالعه موضوع پژوهش دیگری است که توسط فرهاد شفیع‌پور مطلق و همکاران (۱۳۸۰) انجام شد. پرسشنامه‌ای میان ۳۱۲ نمونه آماری از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات توزیع گردید. نتایج نشان داد که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به شیوه خواندن اجمالی، دقیق خواندن، خواندن تجسسی و خواندن انتقادی ضعیف است. نتایج کلی تحقیق نشان می‌دهد که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به روش دقیق خوانی با میانگین رتبه ۵۶.۴ در قیاب با میزان آگاهی آنان نسبت به روش عبارت خواندن با میانگین رتبه ۲/۹۰ بیشتر است. اما به‌طور کلی، سطح آگاهی دانشجویان نسبت به شیوه‌های مطالعه بسیار ضعیف است.

ب. در خارج از ایران

هولینگ^۱ و هگینسون^۲ (۱۹۸۹) در تحقیق خود درباره روش‌های مطالعه دانشجویان تازه وارد دانشگاه به این نتیجه رسیدند که دانشجویانی که از روش‌های یادگیری و مطالعه در زمینه درس خواندن برای امتحانات استفاده کرده بودند، نمرات بیشتری نسبت به دیگر دانشجویانی که با روش معمولی مطالعه کرده بودند، به دست آوردند. همچنین دانشجویان استفاده‌کننده از روش‌های یادگیری و مطالعه، خود را ماهرتر و داناتر از بقیه دانشجویان می‌دانستند و این در حالی بود که دانشجویانی که با روش معمولی مطالعه کرده بودند، درس‌های دانشگاه را بسیار مشکل‌تر می‌دانستند. در مقاله آلیسون هادوین^۳ و واین فلپ فیونا^۴ (۱۹۹۶) تحت عنوان «راهبردهای

1. Huling

2. Higginson

3. Hadwin. Allyson

مطالعه از حمایت اندکی برخوردارند»، تحقیق بر مورد اثرات تدریس راهبردهای مطالعه انجام دادند. در این خصوص، دانش آموزان می توانستند شیوه یادگیری در مطالعه را در دروس رزانه اشان انتخاب و به کار گیرند. در میان بررسی های کلی که معیارهای سختی را برای انجام کار خود در نظر گرفته بودند، هیچ یک به بررسی این نکته پرداختند که دانش آموزان می توانند جدا از زمینه آموزشی با فتوان مطالعه سازگار باشند. در پایان مقاله پیشنهاد های قابل توجهی به عنوان راهبردهای مؤثر که موجب بهبود پیشرفت دانش آموزان می شود، ارائه گردیده است که برخی از آنها عبارتند از: ترسیم کلیت محتوا، سؤال از خود، تنظیم وقت مطالعه، و جز آن.

تجزیه و تحلیل یافته ها و نتایج پژوهش

داده های پژوهش حاضر در سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در سطح آمار توصیفی از جدول توزیع فراوانی فراوانی درصدی برای تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شده و در سطح آمار استنباطی از آزمون تک نمونه ای، t مستقل، کای اسکور (خی دو)، و همبستگی استفاده شده است.

یافته های پژوهش بر اساس جدول ۱ نشان داد که نمرات دانشجویان در خصوص روش های مطالعه بر حسب رشته تحصیلی این صفر تا ۳۶ در نظر گرفته شده است. به عبارتی نمره ۰-۱۲ (ضعیف)، ۱۲-۲۴ (متوسط) و ۲۴-۳۶ (خوب) ملاک بررسی قرار گرفته است. جدول ۱ نشان می دهد که دامنه نمرات بین ۰ تا ۲۴ در نوسان بوده است. بطور کلی ۲۸۳ نفر از دانشجویان در موارد روش های مطالعه ضعیف و ۱۷ نفر از دانشجویان نمره متوسط گرفته اند. با توجه به اینکه ۸۳ درصد از آنها نمره کمتر از ۱۲ اخذ کرده اند این مطلب نشان دهنده آن است که آگاهی آنان نسبت به روش های مطالعه ضعیف است.

جدول ۱. میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته‌های مختلف تحصیلی در خصوص روش‌های مطالعه

رشته تحصیلی	سطح آگاهی فراوانی درصد	ضعیف درصد	متوسط فراوانی درصد	جمع فراوانی درصد
تاریخ	۳۵	۹۴/۶	۲	۳۷
زبان و ادبیات فارسی	۲۱	۸۷/۵	۳	۲۴
علوم تربیتی و روانشناسی	۲۸	۹۰/۳	۳	۳۱
جغرافیا	۴۴	۹۱/۷	۴	۴۸
مدیریت	۶۲	۸۴/۹	۱۱	۷۳
فقه	۱۴	۷۰	۶	۲۰
علوم اجتماعی	۲۱	۶۵/۶	۱۱	۳۲
کتابداری و اطلاع رسانی	۶	۵۴/۵	۵	۱۱
زبان و ادبیات انگلیسی	۲۳	۷۹/۳	۶	۲۹
علوم سیاسی	۱۲	۹۲/۳	۱	۱۳
زبان و ادبیات عرب	۱۰	۷۱/۴	۴	۱۴
تربیت بدنی و علوم ورزشی	۷	۷۷/۸	۲	۹
جمع	۲۸۳	۸۳	۵۸	۳۴۱

تفاوت میان فراوانی طبقه ضعیف و متوسط در رشته‌های مختلف معنادار است، به طوری که مشاهده می‌شود به ترتیب درصد بیشتری از دانشجویان رشته کتابداری، علوم اجتماعی و فقه در طبقه متوسط قرار گرفته‌اند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نمرات دانشجویان در خصوص روش خواندن اجمالی بین صفر تا ۶ در نوسان بوده است. نمره ۷۸/۶ دانشجویان کمتر از ۲ یعنی ضعیف و فقط نمره ۰/۹ (بالای ۳/۴) در حد خوب بوده است. و همچنین نتایج تحقیق مشخص می‌کند که در خصوص شیوه خواندن اجمالی فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های غلط پاسخگویان بیشتر از فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح است. در

حقیقت پاسخ های صحیح دانشجویان از ۱۷/۳ درصد تا ۳۹/۶ درصد در نوسان بوده است.

یافته های پژوهش بیانگر آن است که ۴ مشاهده شده در خصوص میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به شیوه خواندن اجمالی در سطح ۰/۰۲۵ معنادار نیست. به عبارتی، مان میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن اجمالی تفاوتی وجود ندارد.

جدول ۲. میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن اجمالی

روش های مطالعه	جنسیت	تعداد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
خواندن	زن	۲۲۵	۱/۱۸	۰/۴۱
	مرد	۱۰۹	۱/۲۴	۰/۴۴
				۰/۰۳
				۰/۰۲

جدول ۳. آماره های آزمون ۴ مستقل در خصوص بررسی تفاوت آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن اجمالی

مقدار ۴	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
-۱/۱	۲۳۰/۸ ^{***}	۰/۲۵۵	-۰/۰۵

^{***} واریانس ها برابر نبوده اند، لذا از فرمول تصحیح شده استفاده شده است.

همچنین میزان آگاهی دانشجویان پسر حسب معیار در خصوص روش خواندن اجمالی که بیشتر از خطای مفروض در پژوهش (۰/۰۵) شده است، همان معدل و میزان آگاهی آنان نسبت به روش خواندن اجمالی رابطه وجود ندارد.

جدول ۴. رابطه میان معدل دانشجویان با میزان آگاهی نسبت به روش خواندن اجمالی

تعداد	سطح معناداری	مقدار همبستگی پیرسون
۳۰۹	۰/۳۰۹	۰/۰۵۸

در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی نسبت به روش خواندن اجمالی با توجه به سطح معناداری آزمون خی دو (۰/۰۵ < ۰/۰۰۰۱) تفاوت معنادار است و به طور کلی، رشته‌های تحصیلی مختلف از روش خواندن اجمالی اطلاعی ندارند. شواهد موجود نشان می‌دهد که دانشجویان قبل از مطالعه دقیق کتاب هیچ‌گونه طرح ذهنی یا شمای کلی در باب مطالب در ذهن ندارند. به فهرست مطالب، نمودارها، اشکال و جداول متن کتاب توجه اندکی دارند. اگر قبل از مطالعه کتاب به قسمت خلاصه و نتیجه‌گیری فصل مورد مطالعه توجه کنند با آمادگی بیشتری به مطالعه می‌پردازند زیرا چارچوبی کلی نسبت به مطالبی که قصد مطالعه آن را دارند در ذهن خود فراهم کرده‌اند.

دانشجویانی که هیچ طرح کلی نسبت به مطالب مورد یادگیری در ذهن خود ندارند و به مطالعه اجزاء به طور دقیق می‌پردازند، درک ارتباط بین اجزاء مطالب مورد مطالعه در قالبی کلی برای آنان دشوار است.

در مورد اینکه دانشجویان درباره روش سریع خواندن تا چه اندازه آگاهی دارند، یافته‌ها نشان می‌دهد که نمرات دانشجویان در خصوص روش سریع خواندن بین صفر تا ۴ در نوسان بوده است. در این شیوه، ۶۸/۹ دانشجویان کمتر از ۲ یعنی ضعیف است، و فقط نمرات ۳۱/۱ در حد متوسط می‌باشند. نتایج مشخص می‌کند که بیشترین فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح در خصوص ویژگی‌های روش سریع خواندن مربوط به نگاه سریع به کلمات و درک مفاهیم اصلی جملات با ۵۹/۲ درصد و کمترین فراوانی و درصد پاسخ صحیح مربوط به تمرکز فکر هنگام مطالعه با ۷ درصد است. این مطلب بیانگر این

است که عده آمی از دانشجویان هنگام مطالعه با تمرکز فکر می‌پردازند و «فاهیم اصلی جملات و مفاهیم کلیدی را درک می‌کنند. بیشتر دانشجویان این گونه تصویر می‌کنند که سریع خوانند، یا تند خواندن یعنی خواندن و مطالعه سریع همان کلمات و عبارات کتاب یا یک مطلب. عدم آگاهی نسبت به روش سریع خوانی موجب آن می‌شود که آنان بیخ حفظ طوطی وار تمام مطالب کتاب یا متنی خاص پرداخته و در نتیجه از منظور و مفهوم اصلی آن مطلب باز مانند و درک درستی از مطالب خوانده شده در ذهن نداشته باشند. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که مشاهده شده در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب جنسیت نسبت به روش سریع خواندن در سطح ۰/۰۲۵ معنادار نبوده و هم چنین میزان آگاهی دانشجویان بر حسب معدل در خصوص روش سریع خواندن تفاوت معنادار وجود ندارد.

جدول ۵. میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش سریع خواندن

جنسیت	تعداد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد	روش‌های مطالعه
زن	۲۲۵	۱/۳۰	۰/۴۶	سریع خواندن
مرد	۱۰۹	۱/۳۱	۰/۴۴	

جدول ۶. آماره‌های آزمون t مستقل در خصوص بررسی میزان آگاهی

دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش سریع خواندن

مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
-۰/۱۵	۳۳۲	۰/۸۷	-۰/۰۰۸

با توجه به سطح معناداری (۱۴۶ درصد) آزمون همبستگی پیرسون که بیشتر از خطای مفروض در پژوهش (۰/۰۵) شده است، میان معدل و میزان آگاهی آنان نسبت به روش خواندن اجمالی رابطه وجود ندارد.

جدول ۷. رابطه میان معدل دانشجویان با میزان

آگاهی نسبت به روش سریع خواندن

تعداد	سطح معناداری	مقدار همبستگی پیرسون
۳۰۹	۰/۱۴۶	-۰/۰۸۳

در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی نسبت به روش سریع خواندن با توجه به سطح معناداری آزمون خی دو (۰/۰۵) تفاوت معناداری است. و به طور کلی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی آگاهی کمی نسبت به روش سریع خواندن دارند.

در این زمینه که دانشجویان در مورد شیوه عبارت خوانی تا چه اندازه آگاهی دارند، یافته‌ها نشان می‌دهد که نمرات دانشجویان در خصوص روش عبارت خوانی بین صفر تا ۷ در نوسان بوده است. در این شیوه، نمرات ۸۷/۷ دانشجویان کمتر از ۲/۴ یعنی ضعیف و فقط نمرات ۰/۱۲ در حد متوسط است.

نتایج مشخص می‌کند که بیشترین فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح در خصوص ویژگی‌های روش عبارت خوانی مربوط به کسب معانی و مفاهیم مطالب از ترکیب کلمات با ۲۲/۶ درصد و کمترین فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح مربوط به مطالعه بیش از ۵ کلمه در هر توقف چشم با ۲۲/۶ درصد است.

این مطلب بیانگر آن است که بسیاری از دانشجویان چنین فکر می‌کنند که چشم به هنگام مطالعه به طور یکنواخت از روی سطوح حرکت می‌کند. بر خلاف این تصور، چشم

به هنگام مطالعه، بر روی کلمات توقف می‌کند به همین سبب خواننده می‌تواند معانی کلمات را درک کند. در این صورت اگر چشم از روی کلمات بدون توقف حرکت می‌کرد. خواننده احساس درهم و برهمی از مطالب می‌داشت. چشم خوانندگان که عبارت خوانی می‌کنند، در هر بار توقف چندین کلمه را باهم می‌بینند. نتیجه این امر وقت کمتری صرف می‌کند و سرعت خواندنش بیشتر می‌شود.

یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که $\pm$ مشاهده شده در این خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب جنسیت نسبت به روش عبارت خوانی در سطح $0/025$ معنادار نبوده است.

جدول ۸. میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش عبارت خوانی

جنسیت	تعداد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد	روش‌های مطالعه
زن	۲۲۵	۱/۱۵	۰/۳۶	عبارت خوانی
مرد	۱۰۹	۱/۰۹	۰/۳۱	

جدول ۹. آماره‌های آزمون $\pm$ مستقل در خصوص بررسی میزان آگاهی

دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش عبارت خوانی

تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	تعداد
۰/۰۵	۰/۱۵۰	۱۸۷/۵۷	۱/۴۱

همچنین در میزان آگاهی دانشجویان بر حسب معیار در خصوص روش عبارت خوانی تفاوت معنادار وجود ندارد. با توجه به سطح معناداری (۱۴۶ درصد) آزمون

همبستگی پیرسون که بیشتر از خطای مفروض در پژوهش (۰/۰۵) شده است بین معدل و میزان آگاهی رابطه‌ای وجود ندارد.

جدول ۱۰. رابطه میان معدل دانشجویان با میزان آگاهی نسبت به روش عبارت خوانی

مقدار همبستگی پیرسون	سطح معناداری	تعداد
-۰/۴۲	۰/۴۶۲	۳۰۹

در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی به روش عبارت خوانی با توجه به سطح معناداری آزمون خی دو (۰/۰۵ < ۰/۰۰۰۱) تفاوت معنادار است. با توجه به فراوانی طبقات اکثر دانشجویان آگاهی کمی نسبت به روش عبارت خوانی دارند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نمرات دانشجویان در خصوص روش دقیق خواندن بین صفر تا ۶ در نوسان بوده است. نمره ۴۹ درصد از دانشجویان کمتر از ۲ یعنی ضعیف و نمرات ۳۹/۶ دانشجویان کمتر از ۴ یعنی متوسط است. همچنین نتایج مشخص می‌کند که در خصوص شیوه دقیق خواندن فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌های غلط بیشتر از فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح است. در حقیقت پاسخ‌های صحیح دانشجویان از ۳۴/۶ تا ۶۱ درصد در نوسان بوده است. بیشترین درصد پاسخ‌های صحیح مربوط به فهم به جای حفظ آن و کمترین فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح مربوط به پاسخگویی به سؤالات امتحانی با زبان خود است.

نتایج پژوهش مشخص می‌کند که دانشجویان نسبت به اندیشه و مقصود اصلی نویسنده پس از مطالعات و یک مبحث توجهی ندارند. از این رو آنان بیشتر گرایش به حفظ مطالب دارند تا این که در جهت فهم مطالب کوشش به عمل آورند. به نظر می‌رسد

که آنچه می‌تواند به یادگیری فرد نسبت به مطالب مورد یادگیری کمک کند. این است که مطالب را سازمان دهد یا به عبارتی، سطوح مختلف مطالب از نظر معنی را معین کند. این کار باعث می‌شود که مطالب را تجزیه و تحلیل کند. این تجزیه و تحلیل موجب می‌شود که فرد نسبت به مطالب مورد مطالعه دقیق‌تر و عمیق‌تر بیندیشد. هر چند دقت فرد نسبت به مطلب مورد مطالعه افزایش یابد، یادگیری معنادارتر صورت می‌گیرد. یعنی فرد سعی می‌کند که مطالب و مفاهیم نویسنده را در ارتباط با هم درک کرده و طی یک ساخت شناختی که تشکیل می‌دهد مطالب مورد مطالعه را به مطالب از قبل درک شده در ذهن خود پیوند دهد و بین آنها ارتباط برقرار کند تا غرض و هدف مطلب مورد مطالعه مشخص شود. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که مشاهده شده در خصوص میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به شیوه دقیق خواندن معنادار نیست. به عبارتی تفاوتی بین آنها وجود ندارد.

جدول ۱۱. میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش دقیق خواندن

روش‌های مطالعه	جنسیت	تعداد میانگین علوم انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
دقیق خواندن	زن	۱۱/۵۷ ۲۲۵	۰/۰۴
	مرد	۱۱/۶۴ ۱۰۹	۰/۰۴

جدول ۱۲. آماره‌های آزمون با مستقل در خصوص بررسی میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش دقیق خواندن

مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
-۰/۸۸	۳۳۲	۰/۳۷	۰/۰۷

همچنین میزان آگاهی دانشجویان بر حسب معدل در خصوص روش دقیق خواندن تفاوت معنادار وجود ندارد. با توجه به سطح معناداری (۰/۲۵۱) آزمون همبستگی پیرسون که بیشتر از خطای مفروض در پژوهش (۰/۰۵) شده است، بین روش دقیق خواندن و معدل رابطه‌ای وجود ندارد.

جدول ۱۳. رابطه میان معدل دانشجویان با میزان آگاهی نسبت به روش دقیق خواندن

تعداد	سطح معناداری	مقدار همبستگی پیرسون
۳۰۹	۰/۲۵۱	۰/۰۶۶

در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی نسبت به روش دقیق خواندن با توجه به سطح معناداری آزمون خی دو (۰/۰۵) $< ۰/۰۰۰۱$ تفاوت معنادار است. به طور کلی، با توجه به فراوانی طبقات، اکثر دانشجویان از روش دقیق خواندن اطلاعی ندارند.

در مورد میزان آگاهی دانشجویان در خصوص روش خواندن تجسسی، بررسی روش بین صفر تا ۶ در نوسان بوده است. در این شیوه، نمرات ۰/۸۸۶ دانشجویان کمتر از آگاهی دانشجویان نسبت به روش خواندن تجسسی ضعیف است.

بیشترین درصد پاسخ صحیح مربوط به پرسش از دیگران درباره مطالب مورد مطالعه و کمترین فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح مربوط به بررسی ضرورت مطالب مورد مطالعه قبل از مطالعه است.

طبق نتایج به دست آمده مشخص می‌شود که عده کمی از دانشجویان نسبت به مطالب مورد مطالعه برخورد تجسسی می‌کنند، به عبارت دیگر، در موقع خواندن کمتر

به طرح سؤال می پردازند: از سؤال ساده تا سؤال دقیق تر که از «حدوده مطالب مورد مطالعه موجود برتر رود. دانشجویان بایستی به هنگام مطالعه به منابع مورد استفاده در متن و میزان ادنیار آن منابع توجه کنند. بیشتر سنی و تمایل به روش مرسوم و سنتی مطالعه یعنی «امان روش حفظ کردن را دارند. آنچه مسلم است این است که افراد اگر در هنگام مطالعه به منابع مورد استفاده توجه کنند و برای اطلاعات بیشتر به آن منابع مراجعه نمایند، سبب می شود که اولاً صحت نقل قول های نویسنده و «مطلب بیشتر مشخص گردد و ثانیاً سطح اطلاعات، دانش و شناخت فرد نسبت به موضوع مورد مطالعه بالاتر رود؛ که این عمل به نوبه خود از خواندن سطح «مطلب جلوگیری می کند و تجزیه و تحلیل انتقادی مطالب به شکل عمیق صورت می گیرد.

یافته های پژوهش بیانگر آن است که مشاهده شده در خصوص میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به شیوه خواندن تجسسی از سطح ۰/۰۲۵ معنادار نیست، به عبارتی، میان میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن تجسسی تفاوتی وجود ندارد.

شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رساله جامع علوم انسانی

جدول ۱۴. میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن تجسسی

روش های مطالعه	جنسیت	تعداد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد
خواندن تجسسی	زن	۲۲۵	۱/۰۷	۰/۰۲
	مرد	۱۰۹	۱/۱۵	۰/۰۲

جدول ۱۵. آماره‌های آزمون t مستقل در خصوص بررسی میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن تجسسی

مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
-۲/۰۴	۲۶۹/۵۲	۰/۰۴	-۰/۰۷

همچنین در میزان آگاهی دانشجویان بر حسب معدل در خصوص روش خواندن تجسسی تفاوت معناداری وجود ندارد. با توجه به سطح معناداری آزمون همبستگی پیرسون که بیشتر از خطای مفروض در پژوهش ($0/05 < 0/0001$) شده است، بین معدل و میزان آگاهی آنان نسبت به روش خواندن تجسسی رابطه‌ای وجود ندارد.

جدول ۱۶. رابطه میان معدل دانشجویان با میزان آگاهی نسبت به روش خواندن تجسسی

مقدار همبستگی پیرسون	سطح معناداری	تعداد
۰/۰۳۸	۰/۵۱۱	۳۰۹

در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی نسبت به روش خواندن تجسسی با توجه به سطح معناداری آزمون خی دو ($0/05 < 0/0001$) تفاوت معنادار نیست و به طور کلی، رشته‌های تحصیلی مختلف از روش خواندن تجسسی اطلاعی ندارند.

یافته‌های تحقیق در خصوص روش خواندن انتقادی نشان می‌دهد که نمرات دانشجویان در این روش بین صفر تا ۶ در نوسان بوده است. در این شیوه نمرات ۰/۷۵/۱ درصد دانشجویان کمتر از ۲ و نمرات ۲۱/۴ درصد بالاتر از ۲ است. این مطلب

بیانگر آن است که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به روش خواندن انتقادی ضعیف است. بیشترین فراوانی و درصد پاسخ‌های صحیح مربوط به مقایسه، مقابله و موازنه بخش‌ها و فصول مختلف کتاب است.

بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که بین میزان آگاهی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی در خصوص شیوه خواندن انتقادی تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به فراوانی طبقات، اکثر دانشجویان آگاهی کمی نسبت به روش خواندن انتقادی دارند (۲۵۶ نفر).

جدول ۱۱. میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن انتقادی

جنسیت	تعداد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین خطای استاندارد	روش‌های مطالعه
زن	۲۲۵	۱/۲۸	۰/۵۲	خواندن انتقادی
مرد	۱۰۹	۱/۲۸	۰/۵۲	

جدول ۱۵. آماره‌های آزمون t مستقل در خصوص بررسی میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر نسبت به روش خواندن انتقادی

تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	تقداری
-۰/۰۰۴	۰/۹۲	۲۳۲	-۰/۷۲

همچنین در خصوص میزان آگاهی دانشجویان بر حسب معدل، همان‌طور که از آزمون همبستگی پیرسون به دست آمده و بیشتر از خطای مفروض در پژوهش (۰/۸۲ > ۰/۰۵) شده است. بین معدل و آگاهی نسبت به روش رابطه وجود

ندارد.

جدول ۱۹. رابطه میان معدل دانشجویان با میزان

آگاهی نسبت به روش خواندن انتقادی

تعداد	سطح معناداری	مقدار همبستگی پیرسون
۳۰۹	۰/۰۸۲	۰/۰۹۹

به طور کلی، شواهد موجود نشان می‌دهد که دانشجویان نسبت به روش انتقادی آگاهی چندانی ندارند و نیاز دارند که در این زمینه اطلاعات بیشتری کسب کنند. در صورتی یادگیری مطالب تسهیل و در حافظه به طور پایدار جایگزین می‌گردد که به صورت انتقادی به محتوی مطالب کتاب یا حتی مطالبی که معلمان در دروس مطرح می‌کنند برخورد شود. متأسفانه دانشجویان منظور از تفکر انتقادی را نمی‌دانند و این‌گونه تصور می‌کنند که داشتن تفکر انتقادی نسبت به هر مطلب و موضوع بدین معناست که آن مطلب زار د کنند. بنابراین، عمدتاً از تفکر کردن درباره مطالب پرهیز می‌کنند و به حفظ کردن آنها می‌پردازند. در حالیکه در سایه تفکر انتقادی است که فرد متوجه کاربردهای مطالب مورد مطالعه می‌شود. آنچه ارزش و اهمیت دارد، انتقال مطالب مورد یادگیری در موقعیت‌های دیگر است. این امر موجب تسلط فرد بر مطالب مورد مطالعه می‌شود و ضامن پایداری مطالب در حافظه او است.

در مجموع، نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میزان آگاهی دانشجویان در خصوص شیوه‌های مطالعه یکسان نبوده و نسبت به هریک از شیوه‌های مطالعه به گونه‌های متفاوت آگاهی دارند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان آگاهی دانشجویان در خصوص شیوه‌های مطالعه یکسان نبوده و نسبت به هریک از شیوه‌های مطالعه به نسبتی متفاوت آگاهی دارند. بیشترین میزان آگاهی دانشجویان در ارتباط با شیوه دقیق خواندن است و کمترین میزان

آگاهی آنان در مورد شیوه سریع خوانی است. ۱
به هر حال، نتیجه کلی این که میزان آگاهی دانشجویان نسبت به شیوه های مطالعه
ضعیف است.

توصیه های براساس یافته های پژوهش

۱. فرصت آموزشی برای دانشجویان فراهم شود که هنگام مطالعه به تفکر پردازند و از حفظ طایفی وار مطالب پرهیز کنند.
۲. تحت شرایطی، دانشجویان و ادار به مطالعه منابع بیشتر در مورد مطالب مورد یادگیری شوند تا اینکه نسبت به مطلب مورد یادگیری وسعت فکر برای آنان حاصل شود.
۳. طی فرآیند یاددهی - یادگیری از دانشجویان خواسته شود که دلایل و ضرورت یادگیری، مطالب مورد آموزش و تدریس را توضیح دهند.
۴. موارد کاربردی مطالب مورد یادگیری، بیشتر مشخص گردد تا انتقال در یادگیری صورت گیرد و در ارتباط با مطالب مورد یادگیری، کارهای عملی و تحقیقاتی صورت گیرد.
۵. با برگزاری کلاس های آموزشی شیوه های مطالعه، چگونگی مطالعه اثر بخش به دانشجویان آموخته شود تا سطح آگاهی آنان در مورد شیوه های مختلف مطالعه افزایش یابد

مآخذ

- امینیان، امیرحسین (۱۳۷۷). «بررسی شیوه های مطالعه و یادگیری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد». پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- باصری، احمد (۱۳۷۶). «بررسی اثربخشی دوره های آموزش مهارت های صحیح مطالعه و یادگیری». جهاد دانشگاهی، تهران.
- ریحی، محمد (۱۳۷۴). «بررسی نقش روش صحیح مطالعه در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یزد». شورای

تحقیقات آموزش و پرورش استان یزد.

شفیع پور مطلق، فرهاد و همکاران (۱۳۸۰). «بررسی و مقایسه میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات نسبت به شیوه‌های مطالعه». شورای تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات. عبدا... زاده، جلیل... (۱۳۷۷). «بررسی شیوه‌های مختلف مطالعه و میزان اثرپذیری آن بر دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه استان سمنان». شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش سمنان. متولی، سید محمد (۱۳۷۶). «بررسی تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر خواندن، درک مطلب و سرعت یادگیری دانش‌آموزان کلاس‌های اول دبیرستان دخترانه شهرستان فردوس». پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

نصرت، مرتضی (۱۳۷۱). «تندخوانی». اطلاعات علمی، سال هفتم، شماره ۴.

Hadwin, Allyson: Fiona Winne Philip (1996). "study strategies have meagr support: A review with revommendation for implementation" *Journal of Higher Education*. vol.67, No.7

Huling C. & Higginson, B. (1989). " The use of learning and study strategies". by Ghege freshmen.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی